

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ר ע  
בעריכת נחמה ליבוביץ שנת העשרים ושש

ו' ז' - כ"ג

צו (תשכ"ז)

תורת המנחה ותורת החטאת  
(עיון גם גליון צו תשי"א)

א. שאלה כללית

ר' דוד הופמן בפרושו לויקרא (בתרגום העברי ע' 89) הגם שקרבנו של הבל (בראשית ד' ג'-ד') העידה על דעותיו המשובחות, עם כל זה הרי אינו אלא מנחה, היינו דורות. הן אמנם הביא מצאנו ומבקר, אבל הבקר והצאן בעלי החיים לא סמלו בשבילו את חיי עצמן כמשועבדים לבורא יתברך ותלויים בחטאו, אלא הוּו רק חלק מקניינו, בהקבלה לקרבנו של קין, שהביא מפרי אדמתו. נח, שראה בעיניו את חובנו של עולם מלא שכוח אלוקים ואת הצלת נפשו ע"י נס מן השמים, היה הראשון שהכיר שכל חיינו מתנת אלוקים הם ומתקיימים ברצון הבורא ונתן בטוי לחויה זו ע"י קרבן בהמה, קרבן עולה. הדם הגזרק על המזבח כנפש החי סמל את נפש האדם ואת חיי האדם. וע"י הבאת קרבנו ניתן בטוי להרגשת נח, שלא רק קניינו הם ברשות הבורא אלא כל כולו, נפשו ובשרו נחונים למי "אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש".

- א 1. מהו ההבדל בין עולה למנחה לפי דעתו?  
 אא 2. עיון רש"י ב' א' ד"ה ונפש. העומדים דבריו בנגוד לדברי ר' דוד הופמן או לא?  
 א 3. התוכל לתת טעם אחר, למה הביא הבל מנחה ונח עולה?

ב. שאלות בראב"ע

1 (ז' ד"ה הקרב אותה: שם הפעל, ומעם: הקרב יקריבו אותה בני אהרן וטעמו אחד מבני אהרן על כן "והריים ממנו", והוסיפה זאת הפרשה על הכתובה בפרשת ויקרא.

- א 1) מה הקשיים שמישב הראב"ע בפרושו?  
 2) היכן מצינו בתורה שם הפעל בהוראה זו?

2) ס' ד"ה מצוח תאכל במקום קדוש: והנה שתיים מצוות וכל זכר שלישית. הסבר מה הן השתיים ומהי השלישית?

אא 3) י' ד"ה. כחטאת ראשם: כן המנחה. מה קשה לו, מה חיקן בדבריו?

ג. י"א כל אשר יגע בהם הוא קדש לה'.

רש"י ד"ה כל אשר יגע: קדשים קלים או חולין שיגעו בה ויבלעו ממנה. יקדש: להיות כמות, שאם פסולה יפסלו ואם כשרה יאכלו כחומר המנחה.

ראב"ע ד"ה כל אשר יגע: במנחה ובחטאת ובאשם הוא קדש לה'.

רשב"ם ד"ה יקדש: קודם הנגיעה יהיה סהור.

והשוה דבריו של הרשב"ם שמות ל' כ"ט ד"ה כל הנוגע בהם יקדש: ויטהר תחילה קודם שיגע בהם לאחר שנמשחו. " לויקרא יא ח' ד"ה ובנבלתם לא תגעו: בשעה שאתם צריכים ליגע בקדש או לאכול קדש כדכתיב (ויקרא ו' י"א) "כל הנוגע בהם יקדש" - יקדש את עצמו. גם בכלי שרת (שם' ל' כ"ט) גם במזבח (שם' כט ל"ז) גם בבשר חטאת (ויק' ו' כ') בכלם כתב "כל הנוגע במ יקדש" - יקדש ויטהר תחילה, שאם נגע בנבלה או בשאר טומאות הכתובות בתורה יקדש ויטהר, ויטבול תחילה קודם נגיעתו בקדש.

1. מה ההבדל בין רשב"ם לשני הפרשנים האחרים שהבאנו לעיל?  
 א 2. לדעת רב פרשנים לא כוון הרשב"ם כאן לפשוטו של מקרא. ר' נפתלי הרץ ויזל מוכיח מלשון הכתוב שאין פרושו פשוט ומסתמך על הפסוקים ויקרא כב ד', במדבר יט יב; וכן על שמות יט יב, ויק' כ' ז'.

מה היא ההיכחה הלשונית נגד פרושו של הרשב"ם!

ד. ט"ז וכל מנחת כהן כליל תחיה לא תאכל.  
התוכל למצוא - מהו טעם מצוה זו?

ה. פסוק י"ח במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת.  
(ע' ויקרא א' י"א)

והקשו המפרשים:

למה לא אמר הכתוב בקצור: בצפון המזבח תשחט החטאת,  
ומה ראה לתלות את מקום החטאת במקום העולה?

בעל המסק דבר מתרץ קושיה זו בהביאו דברי הירושלמי יבמות ה' הלכה ג'.  
ר' לוי בשם ר' שמעון בן לקיש: "במקום אשר תשחט החטאת לפני ה'" -  
שלא לפרסם החטאים. (ופרש פני משה: שלא יבינו הרואים שהוא חטאת ויתביש).

היכן מצינו עוד בתורה, שפרטי הדין נקבעו בהתחשב ברגשות החוטא  
וכדי שלא לביישו?

ו. י"א כל אשר יגע בהם יקדש

כ' כל אשר יגע בבשרה יקדש...

כ"א וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר ואם בכלי נחשת בושלה ומורק ושוטף במים.

רש"י כ' ד"ה כל אשר יגע בבשרה: כל דבר אוכל אשר יגע ויבלע ממנה  
ד"ה יקדש: להיות כמזה...

כ"ו ד"ה ישבר: לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר, והוא הדין לכל הקדשים.  
ד"ה ומורק ושוטף: לפי שאת בליעתו, אבל כלי חרס למדך הכתוב כאן,  
שאינו יוצא מידי דפיו לעולם.

(שים לב: הגירסא בגמ' עבודה זרה ל"ד: שאינו יוצא מידי דופןו.  
" " פסחים ל': שאינו יוצא מידי דופיו).

1. בעל כלי יקר מקשה: אחר שאמר רש"י 'הוא הדין לכל הקדשים'  
הדבר צריך באור: למה כתבה התורה דין זה דוקא גבי חטאת?

והוא מישב קושייתו, וכפי הפשט נוכל לומר, לפי שהתורה העידה על  
כלי חרס שאינו יוצא מדפנו לעולם, הייתי אומר: דוקא בקדשים  
קלים הנאכלים לשני ימים ולילה, שהמאכל מתעכב בקדירה זמן רב,  
על כן הוא בולע כל כך הרבה, עד שאינו יוצא מדפנו לעולם,  
אבל קדשי קדשים הנאכלים ליום אחד ולילה אחד בלבד, אמרתי  
שבזמן מועט כזה אינו בולע כל כך הרבה ויש תקנה אף לכלי חרס  
בשטיפה, לפיכך בא דין זה דוקא בחטאת. \*

(א) מהי חולשת תירוץ זה?

אא (ב) התוכל לישב קושיה זו בישוב פשוט ומתקבל על הדעת?

2. השוה לפסוקנו את שאלת הנביא חגי את הכהנים (ב' יא-יד).  
האם לפי פשוטם של פסוקים השיבו הכהנים שם בתורה או לא?

\* ונותן עוד טעם אחר: ועל צד הרמז קרוב לשמוע שמהרת הכלים יש להם דמיון מהרת החוטא  
המקריב חטאת, כי כמו שהכלים יש מהם שבולעים הרבה מן האסור ולא יוכל לצאת ע"י  
שטיפה ואין להם תקנה אלא בשבירה, ויש מהם שאינם בולעים הרבה מן האסור ויש להם  
תקנה בשטיפה, כך יש לך אדם חוטא שבולע הרבה מן האסור וקשה לו לעזוב ההרגל  
ואין לך אדם שאינו בולע הרבה, ויש לו תקנה בכל דבר.

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, ירושלים קרית-משה

השבוע לא יופיע עלון הדרכה